

Информация относно:

Вредителят *Keiferia lycopersicella* Walsingham (доматена острица/доматен молец) кандидат за включване в списъка на приоритетни вредители в Европейския съюз

Генералната дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ на Европейската комисия даде мандат на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ/EFSA) за идентифициране на карантинни вредители от значение за Съюза, които отговарят на условията за приоритетни вредители, съгласно член 6(2) от Регламент (ЕС) 2016/2031¹ относно защитните мерки срещу вредители по растенията.

Съгласно този мандат (М-2022-00070), през декември 2023 г., EFSA публикува два технически доклада, обхващащи задачите: анализ на потенциални гостоприемници на карантинни вредители от Съюза и изготвяне на списък с вредители, кандидати за включване в списъка за приоритетни вредители в Европейския съюз (ЕС), който е изготвен въз основа на техния потенциал на разпространение и въздействие.

През 2025 г., работната група на EFSA по приоритетни вредители публикува доклад от оценката на неприятеля (*Keiferia lycopersicella*) (един от 46 кандидат-приоритетни вредители, предварително подбрани от Комисията и държавите членки, въз основа на тяхното разпространение и потенциал за въздействие), с оглед на евентуалното му включване в списъка за приоритетни вредители в ЕС, с оглед на потенциално преразглеждане на Регламент (ЕС) 2019/1702². Този доклад предоставя обосновката за набора от данни относно *Keiferia lycopersicella*, предоставен на Съвместния изследователски център на Европейската комисия, който да бъде използван в модела на индикатора за въздействие върху приоритетните вредители и да се завърши класирането по приоритет на вредителите.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) представя доклада от оценката на неприятеля *Keiferia lycopersicella*, кандидат за включване в списъка за приоритетни вредители в Европейския съюз, изготвен от EFSA, за да запознае заинтересованите лица и обществеността с оценката от въздействието на този неприятел след евентуалното му въвеждане и разпространение върху растенията гостоприемници, разходите за прилагане на мерките за контрол, щетите за търговията и вредата за околната среда.

¹ Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. относно защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета. *ОВ L 317*, 23.11.2016 г., стр. 4–104.

² Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията от 1 август 2019 г. за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на списък с приоритетни вредители. *ОВ L 260*, 11.10.2019 г., стр. 8–10.

Неприятелят *Keiferia lycopersicella* (Фигура 1) е вид от разред *Lepidoptera* (Пеперуди), семейство *Gelechiidae*, род *Keiferia*.

Биология на вредителя

Възрастните индивиди (Фигура 1) на *K. lycopersicella* са активни през нощта, поради което е малко вероятно да бъдат видени.

Женската снася яйца предимно по листата, както от горната, така и от долната страна, с предпочитание към горната страна. Женските снасят от 40 до 400 яйца, поединично или на малки групи от две до три. При висока популационна плътност на вида яйцеснасянето може да се извърши и по цветовете и плодовете на растението. Яйцата се излюпват след 28 дни при 14°C и 3 дни при температури от 38°C.

Keiferia lycopersicella има четири ларвни стадия и развитието им варира от 8,9 до 72 дни съответно при 38°C и 14°C. Ларвите от първия стадий пробиват епидермиса на листа, като изгризват „галерия“ или „мина“ вътре в мезофила на листа, оставяйки долната и горната повърхност непокътнати, образувайки червеникав мехур. При растежа си ларвата неравномерно разширява мината, отлагайки екскременти в началния ѝ край. По-нататъшното хранене води до образуване на петнообразна мина, обикновено върху същия лист. След достигане на третия стадий, ларвата напуска мината и сгъва върха на листа или съединява два листа заедно, за да създаде пространство, където ще остане за третия и четвъртия стадий.

Какавидирането на *K. lycopersicella* обикновено е в земята, но понякога може да се наблюдава и в плодовете и сгънатите листа. Ларвите се заравят в почвата на дълбочина 1 – 2 см, където изплитат копринен пашкул, който включва почвени частици. С напредване на развитието какавидите променят цвета си от зелен към кафяв. Стадият на какавидата може да продължи от около 6 до 18 дни с температурни диапазони съответно от 35°C до 14°C.

Всички стадии на развитие са температурно зависими, като продължителното излагане на температури под 10°C може да застраши оцеляването му. Критичният термичен максимум за излюпване на яйцата е 41°C, а ларвите могат да преживеят температури до 44°C. Времето, необходимо за развитие от яйце до възрастен, варира между 18 и 118 дни, съответно при 35°C и 14°C.

В Северна и Южна Америка се появяват няколко поколения в рамките на една година, като при оптимални условия броят им достига до 10. Предвид климатичните условия в Европа се очаква, *K. lycopersicella* да може да развие от едно до две поколения годишно в Северна Европа и от три до осем поколения в Южна Европа.

Фигура 1. Възрастен индивид на *Keiferia lycopersicella*

Растения гостоприемници

Основният гостоприемник на *K. lycopersicella* е домати (*Solanum lycopersicum*), но видът може да нападне и други представители от род кучешко грозде (*Solanum*), включително патладжан (*Solanum melongena*) и картоф (*S. tuberosum*).

Въпреки че този вид нанася повреди по листата на домати, най-сериозните икономически загуби са резултат от увреждане на плодовете (дупки и рани), особено при пресни домати за консумация, което влошава търговския им вид.

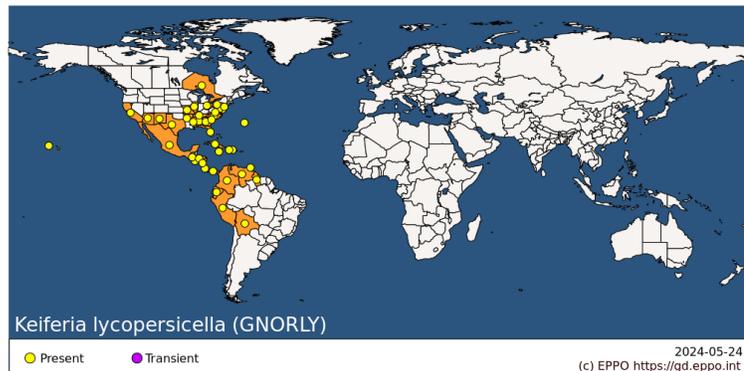
При картофи и патладжан, *K. lycopersicella* нанася по-малко икономически щети, но в по-топлите райони нападенията по патладжана могат да доведат до значителни щети.

Географско разпространение

По данни на ЕРРО към 24.05.2024 г., *K. lycopersicella* се среща в Северна, Централна и Южна Америка и Карибите (фигура 2).

Вредителят обикновено напада райони за отглеждане на домати, характеризиращи се със субтропичен и тропичен климат с меки зими. Извън субтропичните и тропични райони, *K. lycopersicella* е регистриран в оранжерии в Делауеър, Мисисипи, Мисури, Пенсилвания и Вирджиния (САЩ) и югозападен Онтарио в Канада.

В Европа е регистрирано единично нападение на *K. lycopersicella* в поле с домати в Италия през 2008 г., вероятно вследствие от международната търговия. След идентифициране на вредителя, заразената реколта е била унищожена и почвата е била третирана с подходящ инсектицид. Вредителят не се е установил.

Фигура 2. Глобално разпространение на *Keiferia lycopersicella* към 24.05.2024 г., по данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (ЕРРО).

Потенциално установяване и разпространение в ЕС

Keiferia lycopersicella не изпада в диапауза, поради което температури под 10°C обикновено възпрепятстват оцеляването на популацията.

Най-топлите райони на ЕС са изложени на по-голям риск, тъй като високите температури поддържат по-голям брой поколения.

Основните гостоприемници на вида – домати, патладжан и картофи, се култивират широко в целия ЕС, особено в средиземноморските страни, където климатичните условия са особено благоприятни за производство на открито. Доматите и патладжаните се отглеждат широко и в защитени среди (оранжерии и тунели) в целия ЕС, с изключение на най-северните региони.

Експертите на EFSA са стигнали до извода, че районът на потенциално установяване (на открито) на *K. lycopersicella* включва всички райони на ЕС, където се очаква поне едно поколение годишно. *Keiferia lycopersicella* вероятно ще се установи в по-голямата част от ЕС,

с изключение на Северна Швеция и Финландия и регионите с висока надморска височина. Очаква се *K. lycopersicella* да развие едно до две поколения годишно в северната и централната част на ЕС, 5 – 8 поколения в южната част на Португалия, Испания, Франция, Италия и Гърция и 3 – 4 поколения в останалите региони на ЕС.

Очакваният темп на разпространение на *K. lycopersicella* е 141 км, с 95% диапазон на несигурност от 21 до 365 км.

Потенциал за контрол на вредителя в ЕС

Мерките за контрол на *K. lycopersicella* обикновено включват комбинация от агротехнически практики, биологичен контрол и употреба на инсектициди, когато е необходимо.

За ефективното управление на този вид ключова роля играе мониторингът в началото на вегетационния период, който се осъществява чрез феромонови капани за откриване на мъжките възрастни индивиди.

Сеитбооборотът, премахването на растителните остатъци след прибиране на реколтата и премахването на самосевките са ефективни за контролиране на популациите на *K. lycopersicella*.

За биологичен контрол добри резултати са показали *Trichogramma pretiosum* и *T. brassicae* 40 – 50% опаразитени яйца. *Bacillus thuringiensis* (Bt) var. *kurstaki* също е показал добра ефективност при контрола на този вид.

Химичният контрол се счита за една от основните стратегии за предотвратяване и контрол на този вредител. Прилагането на пестициди е сравнително ефективно срещу първия и втория ларвен стадий, докато при трети и четвърти стадий показва по-слаба ефективност. Всички стадии на развитие могат да присъстват едновременно в културата, което прави времето за прилагане на химичния контрол по-трудно.

Феромоновите капани, комбинирани с одобрени активни вещества, вече използвани срещу други представители на разред *Lepidoptera*, биха могли да бъдат ефективни за контрол на *K. lycopersicella*.

Очаквани загуби и въздействие върху околната среда

След направената оценка е установено, че очакваните загуби на добив при домати са 6,0% (с 95% диапазон на несигурност от 0,7 до 21,5%).

Основните заключения от анализа на въздействието върху околната среда са:

- средното въздействие върху екосистемните услуги не е значително;
- средното очаквано намаление на видовото биоразнообразие на ниво общност не е значително;
- процентът на площите от зони в Натура 2000, които са потенциално изложени на риск, не е значителен;
- въздействието върху природозащитния статус на видовете не е значително;
- очаква се потенциално увеличение на употребата на продукти за растителна защита поради наличието на *K. lycopersicella*.

Значение за България

Към настоящия момент няма данни *K. lycopersicella* да присъства в България.

Основният гостоприемник на *K. lycopersicella* е доматиът, но видът е регистриран и по патладжан и картофи. Тези три растения гостоприемници са широко отглеждани култури в България, като през 2023 и 2024 г., най-много реколтирани площи има при картофите (7 019 ха през 2023 г. и 6 770 ха през 2024 г.), следвани от домати (2 540 ха през 2023 г. и 2 912 ха през 2024 г.) и патладжан (357 ха през 2023 г. и 497 ха през 2024 г.).

През 2024 г., най-голямо е производството на домати (открити площи и оранжерийно производство) – 128 144 хил. тона (19,8% от общото производство на зеленчуци), следвани от картофи – 113 935 хил. тона и патладжан – 14 599 хил. тона (източник: Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието – Аграрен доклад 2025).

Евентуалното навлизане и разпространение на *K. lycopersicella* в България, може да доведе до икономическо въздействие върху земеделските стопани свързано с увеличаването на производствените разходи. Тези допълнителни разходи биха били в следствие от прилагането на мерките за контрол на вредителя.

На този етап най-лесно приложимата и икономически ефективна мярка за контрол на *K. lycopersicella* е мониторингът, който цели при евентуално установяване на *K. lycopersicella* да се предприемат своевременно мерки за ограничаване и ликвидиране на евентуално появило се огнище.

При съмнение за наличие на неприятеля и/или предполагаеми повреди от него, е необходимо незабавно да се уведомят официалните фитосанитарни власти. Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

Източник:

European Food Safety Authority (EFSA), Alexandre Nougadère, Alexander Mastin, Marica Scala, Berta Sánchez, Federica Baldassarre, Dejana Golic, Alex Gobbi, Andrea Maiorano, Sara Tramontini, Sybren Vos, Council for Agricultural Research and Economics (CREA), Francesco Barbieri, Francesco Paoli. *Keiferia lycopersicella* Pest Report to support the ranking of EU candidate priority pests, doi:10.2903/sp.efsa.2025.EN-9451 –

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/sp.efsa.2025.EN-9451>

Други източници:

Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието – Аграрен доклад 2025 –

<https://www.mzh.government.bg/bg/politiki-i-programi/otcheti-i-dokladi/agraren-doklad/>

Снимков материал:

Фигура 1. Възрастен индивид на *Keiferia lycopersicella* – <https://ecobertura.es/keiferia-lycopersicella/?lang=en>

Фигура 2. Глобално разпространение на *Keiferia lycopersicella* към 24.05.2024 г. –

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/sp.efsa.2025.EN-9451>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:
<http://corhv.government.bg/>,
<https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОПХВ

19.01.2026 г.